

Реферат на тему: "Життєвий і творчий шлях Б. А. Пастернака"

Борис Пастернак

Життєвий і творчий шлях Б.А.Пастернака

Пастернак — перший поет Росії,
про це знаю я і ще кілька чоловік,
іншим доведеться почекати до його смерті.

М.Цветаєва

Борис Пастернак народився в Москві 29 січня (10 лютого) 1890 року. Батько Бориса — Леонід Йосипович Пастернак, відомий художник-графік.

Борис зростав в атмосфері мистецтва. Мати змалку почала навчати його музики. Найбільше Пастернак любив тоді музичне мистецтво, а в ньому — Скрябіна. Борис показував йому свої перші музичні твори. Вельми хвилювався, але Скрябін несподівано похвалив їх і поцікавився, де Борис навчається. На той час молодий поет обрав собі юридичний факультет, тому що він, на його погляд, був не дуже складним. Але Скрябін не визнавав легких шляхів у житті та мистецтві і порадив Пастернакові негайно перевестися на історико-філологічний факультет Московського університету, що Борис і зробив. Згодом Пастернак навчатиметься в німецькому місті Марбурзі, де із захопленням вивчатиме філософію Гегеля і Канта.

В особі Пастернака поєднуються філософ, поет і музикант. Він завжди прагнув дати філософське пояснення світу, але водночас відчував його як тонкий лірик, який прагне вічної гармонії. Саме цим він відрізняється від інших поетів ХХ ст. Хоча спершу Пастернак підтримував зв'язок із футуристами і символістами, він знайшов свій шлях у мистецтві.

Пастернак завжди займав позицію незалежного поета. Проте це було не тільки джерелом натхнення, а й причиною для болісних роздумів. Його довго мучили те, що він не міг прийняти довоколишню дійсність, що начебто він стоїть осторонь від історії. Але влітку 1930 року тривога вщухла. Борис відчув новий приплив творчих сил, нове народження. Тому не випадково у 1930-1931 роках він напише збірку "Друге народження", з приводу якої і досі сперечаються дослідники. Одні кажуть, що Пастернак пристосувався до соціалістичного ладу, почав служити радянському урядові. Інші вважають, що поет потрапив під вплив Зінаїди Нейгауз, дружини його товариша Генріха Нейгауза, відомого музиканта. Зінаїда Миколаївна на той час захоплювалася соціалізмом, брала участь у першотравневих і жовтневих демонстраціях, а Пастернак закохався в Зінаїду, і її позиція, звісно, не могла не вплинути на нього.

До речі, літо 1930 року — сонячне і щасливе — Борис Пастернак прожив у Ірпені, під Києвом, де йому добре відпочивалося в колі друзів і знайомих. Київські враження

поета знайдуть відбиток у віршах: "Балада", "Ірпін", "Літо" та ін. В Ірпені дійшов кульмінації роман Пастернака і Зінаїди Нейгауз. Це було нелегко і неоднозначно, адже Генріх, чоловік Зінаїди, був другом Бориса, а Пастернак теж мав свою сім'ю. Проте любов виявилася сильнішою за обставини, і Борис Пастернак насолоджувався миттю щастя, несподівано подарованої йому долею. Борис і Зінаїда гуляли ірпінськими стежками, їздили до Києва на концерти, збирали листівки з видами Києва... Пастернак писав, а Зінаїда переписувала його вірші в особливий зошит, який став німим свідком ірпінського літа.

У 1930 році Пастернак написав вірш "Смерть поета", присвячений Маяковському. Ще у 1910-х роках вони товаришували, обидва належали до групи футуристів, але Пастернак не погоджувався з Маяковським з питань естетики.

Сталін завжди намагався зробити з Пастернака "придворного" поета, а по смерті Маяковського особливо. Сталін викликав до себе Пастернака, вів із ним телефонні бесіди, а Пастернак навіть деякий час вірив, що Сталіна можна просвітити, що його поетичне слово здатне певним чином вплинути на тирана. Пізніше Борис Леонідович зрозуміє, що помилявся. Але вже у 30-ті роки Пастернак усвідомлював існуюче насильство.

Ірпінське літо розділило життя Пастернака навпіл. Якщо в 1930 році у нього ще були деякі надії на краще майбутнє, то через 2-3 роки від цих надій не залишилося й сліду.

У 1934 році Пастернак виступає на I з'їзді радянських письменників, де його виступ різко відрізнявся від загальних закликів до виконання "соціального замовлення".

У 1936 році Пастернак бере участь у дискусії про формалізм. Ця дискусія перетворилася на політичну розправу з видатними діячами культури того часу: Б. Пільняком, Ю. Олешею, Д. Шостаковичем, Вс. Мейерхольдом. Пастернак намагався захистити талант, але отримав відсіч. Зі Спілки письменників до нього послали членів, щоб дізнатися про його здоров'я.

У 1937 році Пастернак відмовляється підписати лист із вимогою смертного вироку Якіру, Тухачевському та іншим воєначальникам.

У 1939 році на нього заводять справу в НКВС. Пастернак дружив із Вс. Мейерхольдом, режисером Камерного театру, у якому ставили не пролетарські п'єси, а класичні вистави, що пробуджували у глядачів почуття прекрасного і вільне мислення. Мейерхольда заарештували і звинуватили у зв'язках з іноземними розвідками. Звичайно, це був лише вигаданий привід. Пастернак намагався врятувати Мейерхольда, та все марно. По нього самого вже мали приїхати люди у чорних костюмах. Але Пастернак залишився на волі.

Восени 1945 року Пастернак починає роботу над романом, про який мріяв усе життя. Уже загинув Мейерхольд, помер Булгаков, були розстріляні українські неокласики... Пастернак усвідомлював, що він може стати наступною жертвою, і готувався до смерті. Тому роман "Доктор Живаго" він писав як духовний заповіт нащадкам. Жодного рядка з роману не було надруковано в ті роки. А про Пастернака

писали, що він відірвався від соціалістичного будівництва, протиставив себе народові.

Пастернака не чіпали, але сиділа у в'язниці близька для Пастернака людина — Ольга Івинська, котра стала прототипом Лари у романі "Доктор Живаго". Борис Леонідович писав тоді Ренаті Швейцер: "її посадили через мене, щоб домогтися свідчень проти мене. Тільки її мужності я зобов'язаний тим, що мене не арештували і я маю змогу писати".

Пастернак і його роман "Доктор Живаго" пережили страшні сорокові роки. Розправа над поетом відбулася набагато пізніше, коли до влади прийшов М. Хрущов.

Це щасливий випадок, що роман "Доктор Живаго" пережив сталінські і хрущовські часи. Зберегла його для нас Ольга Івинська. Вона передала роман в італійське видавництво Фільтрінеллі, де він і був надрукований у 1957 році. У 1958 році Борис Пастернак за досягнення в галузі класичної поезії і прози отримав Нобелівську премію. Але що чекало його на батьківщині!

Пастернака виключили зі Спілки письменників, з ним було небезпечно зустрічатися. Біля дачі в Переделкіно з'явилися люди, котрі чергували, навіть не криючись, і пильнували, хто куди йшов і коли приходив. Пастернак відчув загрозу нових арештів, тому він направляє телеграму до Шведської академії з відмовою від Нобелівської премії. Це не був вияв духовної слабкості. Пастернак давно вже нічого не боявся, хвороба легенів не залишала ніяких надій, і він готувався вже перейти у світ мертвих. Але він думав про живих, про своїх рідних і близьких друзів — про Ольгу Івинську, про сина Євгена, про Всеволода і Тамару Іванових, що жили поруч... Проте відмова від премії нічого не змінила. Обшуків і арештів не можна було спинити, однак Пастернак цього вже не побачив. 30 травня 1960 року душа покинула його тіло.

"Лютий! Дістати чорнил і плакати..."

Цей вірш належить до ранньої лірики Пастернака. Написаний у 1912 році, коли поет захоплювався символізмом. Пастернак брав участь у засіданнях гуртка символістів під керівництвом Ф. Степуна. Тому цей вірш слід сприймати через символістську естетику.

Тема. Зображення природи, боротьби зими і весни, а через природу — зображення руху людської душі. Її потягу до змін у житті, до духовного

Ідея. Перетворення, цілковита зміна у природі та в душі людини

Композиція. Вірш починається ліричним зачином у формі імперативу.

"Лютий! Дістати чорнил і плакати..."

Дієслова "дістати", "плакати", "писати" набувають особливого значення, символізують рушійний процес, що розпочався скрізь — і в природі, і в суспільстві, і в душі людини. Тема загальних зрушень знайде розвиток в основній частині вірша, яка є заклик поета перенестися у світ весни, натхнення, світлих ідеалів. Композицію вірша логічно завершує кінцівка, в якій звучить ідея творчості.

У душі ліричного героя здійснюється народження поета. А сам автор прагне до того, щоб відбулося нове духовне народження світу і всього людства.

"Гамлет"

"Гамлет" (1946) відкриває цикл віршів Юрія Живаго до роману "Доктор Живаго". Цьому творові Пастернак надавав особливого значення. Герой роману Юрій Живаго помирає, але вірш, написаний начебто від його особи, утверджує невмирущість духу і свободи людини.

Тема. Вибір моральної позиції людини у світі зла і насильства.

Ідея. Ліричний герой усвідомлює трагедію історії, у якій він живе, розуміє, що він, можливо, один-єдиний намагається боротися з неправдою, але все ж таки до кінця готовий іти своєю важкою дорогою.

Композиція. Вірш — це логічні роздуми ліричного героя. Початок (зачин) відразу знайомить читача з людиною, котра потрапила на перехрестя долі.

Ліричний герой намагається усвідомити, осмислити минуле і теперішнє, щоб визначити шляхи розвитку майбутнього. Слово "вік" має узагальнююче значення. Це не тільки "вік" героя, а й століття, епоха. Ліричний герой, Пастернака прагне віднайти не тільки свій власний зміст життя, а й сенс буття всього світу. В основній частині вірша ми відчуваємо напружену боротьбу, яка відбувається в душі героя, проте насамкінець ця боротьба завершується перемогою людини над собою, перемогою внутрішньої свободи над трагедією реальності, перемогою духу над мороком смерті.

Літературні асоціації. Для кращого розуміння вірша слід передусім звернутися до біблійного сюжету — моління Христа в Гефсиманському саду. Напередодні зради Іуди Ісус, що свідомо йшов на хрест, молився за все людство. Але в якийсь момент він засумнівався, а чи є сенс жертвувати собою заради людей, котрі сплять безпробудним духовним сном. Про сумніви Христа свідчить біблійний вислів "Авва Отче, Тобі все можливе: прinesi мимо мене цю чашу", який безпосередньо відтворюється у вірші Пастернака. Такі ж сумніви — боротися із злом чи змиритися з долею — відчував і шекспірівський Гамлет (монолог "Бути чи не бути..."), і Юрій Живаго, і сам Борис Пастернак.

Образ ліричного героя. Ліричний герой вірша — не Гамлет, не Христос, не Юрій Живаго і не Пастернак. Це людина у широкому культурно-історичному контексті. Письменник показав нам особистість, котра увібрала в себе духовний досвід попередніх епох. Пастернаківський герой — це герой ХХ століття, але який переймається тими ж філософськими проблемами, що і його попередники. Це людина, котра протистоїть "фарисейству" і бореться з ним тільки одним доступним йому засобом — силою духу, внутрішньої свободи і творчості.

У вірші відчуваються елементи драматизації. Тут є зовнішній конфлікт (героя і суспільства) і конфлікт (героя і суспільства) і конфлікт внутрішній — психологічний, розв'язання якого більш важливе, на думку Пастернака, оскільки від того, якою буде душа людини, залежить, яким стане і весь світ.

Поетична мова. У вірші використовуються різні тропи. Вони допомагають поетові у символічній формі показати духовний стан людини і світу. Особливо важлива метафора "присмерк ночі". Мова йде, звичайно, не про ніч, а про морок зла і насильства, які панують у світі. Усі речення повні. Синтаксичні і метричні періоди збігаються, що є

ознакою свідомого вибору ліричного героя, його рішучості, моральної стійкості.

Особливості віршування. Вірш написаний п'ятистопним хореем, який широко використовував у своїй філософській поезії Лермонтов. Пастернак продовжує класичні традиції. Римування перехресне. Рими жіночі й чоловічі.